

Jákob ajándékai és Chanuka háromféle szépsége

Jákob és családjának Sechemben történő letelepedését a Tóra legtöbb olvasója elsősorban Dina elrablásáról és az azt követő vérontásról ismeri.

Azt azonban már kevesebben veszik észre, hogy a tragikus epizódot egy egyedülálló idill képe előzi meg:

„És megérkezett Jákob **teljességben** Sechem városába, ami Kánaán földjén van, amint jött Pádán-Árámból, és **letáborozott [vájichán]** a várossal szemben.” (Mózes 1., 33:18)

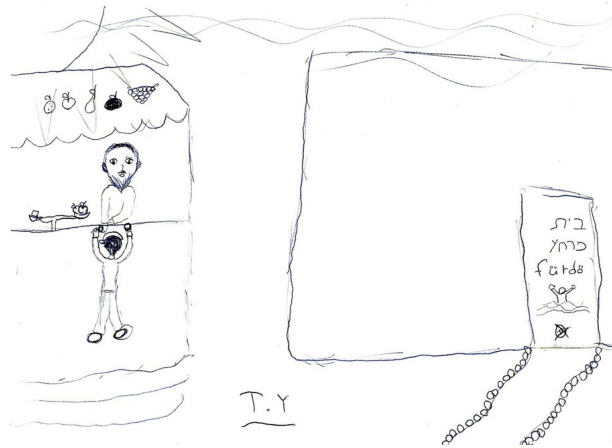
E szó (ויחן) héber gyökbetűit (חן) a Talmud Bölcsei többféleképpen is értelmezik. Felfedezhetjük benne egyebek mellett a közelgő Chanuka ünnepének nevét is.

Egy egyszerű kapcsolat a két történet között: mindkét esetben veszélyek és ellenségek leselkedtek közösségünkre, melyből kiemelkedett a szabadság és az ünneplés ideje.

Háromféle jelentést kapcsolnak Bölcseink a *chén* szóhoz (*Ávodá Zará 20a*): 1. Szépség, kegy, tetszés, elegancia. 2. *Chánájá* – letelepedés (a *tábor [mácháne]* szóból). 3. *Mátnát chinám* – ingyenes ajándék.

Mindezekén túl, a héber Szentírásban egy gyakran előforduló kifejezés a „kegyet [*chén*] talált a szemeiben”, ami lényegi jelentésében megfelel a *tetszés*, *szeretet* kifejezésének. Aki kegyet talál a másik szemében, az lényegében egyfajta engedélyt, lehetőséget, szabadságot kap a másiktól arra, hogy azt tegye, amit akar.

Eszerint a második jelentés a *letelepedés* szabadsága – a *gálut [számúzetés]* ellentéte, a *mátnát chinám* pedig az anyagi szabadság, anyagi függetlenség dimenziójának feleltethető meg. **És valóban, Chanukakor, a *chén*, vagyis szépség ünnepén lényegében a vallási szabadságunkat ünnepeljük¹.**

Farnadi-Jerusalimi Temima rajza. Köszönjük!!

Impresszum

Az *omek* szó jelentése: *mélység*. Az orti.hu célja a hagyományos zsidó értékek, autentikus tórai tanítások megjelenítése közérthető, modern formában. Elgondolkodtató, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Írta és szerkesztette: Szántó-Várnagy Binjamin, a Bét Jehuda közösség rabbija (Budapest, 1084 Scheiber Sándor utca 2.).

Megjelenik 150 példányban.

¹ Szokás még Chanukát a fény ünnepének is nevezni az olajcsoda alapján, és a fény is külső szépséget (vagy még inkább: sármot), azaz tetszést fejez ki. A *chanuka* szó szerinti jelentése pedig avatás (a rokon *chinuch* szó jelentése: *nevelés*), mivel az avatás, az indítás is jár egyfajta különleges szépséggel és szabadsággal, kezdeti lelkesedéssel.

Korábban említettük, hogy Jákob **teljességben**, vagyis egészben, épségben érkezett meg Sechem városába.

Rási megmagyarázza, hogy ez is megfeleltethető háromféle teljességnek: 1. *Begufo* – fizikailag sértetlenül, 2. *Bemámono* – anyagi veszteségektől mentesen és 3. *Betoráto* – Tórájában is egészben – nem felejtette el a tanulmányait, elveit, valamint nem sérült az Örökkévalóval való kapcsolata.

Hálából mindezekért úgy érezte, hogy tennie kell valami jót, valami különlegeset. Ezzel magyarázzák Bölcsseink azt a fentebbi kifejezést, hogy „*letáborozott [vájichán] a várossal szemben*” (33:18). Ugyanis – mint fentebb láttuk – nemcsak úgy érthető ez a mondat, hogy „letáborozott”, hanem úgy is, hogy „kiszépítette” a várost. Hogy hogyan?

„*Ráv azt mondta: pénzérmét vezetett be nekik. Smuel azt mondta: piacokat alapított nekik. Rabbi Jochánán azt mondta: fürdőket épített nekik.*” (Sábát 33b)

Mindez önmagában is elgondolkodtató. Az igazán megdöbbenő azonban az, ahogyan, aminek a kapcsán megosztja velünk a Talmud ezt az egyébként Tórából hiányzó, rejtett információt.

Rabbi Simon bár Jocháj, a híres tannaita rabbi, a Zohár szerzője 12 évet töltött fiával együtt egy barlangban, ahol csodálatos módon egy kis patak és egy különleges fa gyümölcse táplálta őket. Ez idő alatt voltak képesek arra, hogy elmélyedjenek a Tórában, olyan mértékben, hogy végül Rabbi Simon azzá vált, akinek ma ismerjük: a Tóra rejtett

titkainak egyik valaha élt legnagyobb ismerőjévé.

De hogyan került a barlangba? A rómaiak halálos elfogatóparancsot adtak ki ellene. Pontosán azért, mert fülükbe jutott az a beszélgetés, melynek során Rabbi Jehuda discsérte nagy cselekedeteiket, mondván hogy **fürdőket, piacokat, hidakat** építettek.

Rabbi Simon azonban helyreigazította őt: a **fürdőket** kizárólag saját *élvezetükre* építették. A **hidakat** csak azért, hogy *vámot* szedhessenek. A **piacokat** pedig csak látszólag építették a kereskedelem fellendítésére – a valóságos motiváció az volt, hogy teret adjanak az *erkölcstelenségnek*, a *paráznaságnak* és az azzal való kereskedelemnek.

Amikor a rómaiak megtudták Rabbi Simon kritikus véleményét, üldözni kezdték, ő pedig végül a később világhírűvé barlangban kötött ki, hogy a később világhírűvé vált Zohár alapjait lefektesse.

12 év elteltével végre épségben elhagyhatta a barlangot. Hálával visszagondolva a vele történt csodálatos megmenekülésre úgy döntött, hogy valami jót fog tenni a környezetével.

És hogy kitől tanulta mindezt? Pontosán attól a Jákobtól, aki szintén Sechembe érkezésekor **fürdőket, piacokat**, valamint **pénzérmét** vezetett be, hogy ezzel is a befogadó társadalom javát szolgálja.

Felmerül a nyilvánvaló kérdés, hogy **mi történt Rabbi Simon korábbi kritikus hozzáállásával, amivel a rómaiak hasonló eredményeiről beszélt, amiért végső soron menekülnie kellett?**

2 Még ha mondhatnánk is azt, hogy Rabbi Simonnak bőséges oka van Jákob ósatyánkról sokkal több jót feltételeznie, mint az őt halálra üldöző, kegyetlen Római Birodalomról, akkor is magyarázatra szorul, hogy mi a jelentősége annak, hogy a történet 12 év után pontosan ugyanazzal a motívummal zárul, amivel kezdődött?

Valahányszor megjelenik a Talmudban Rabbi Simon, személyiségével és történeteivel szinte mindig a Tóráért való szenvedélyes és tökéletességre törekvő, extrém magas szintű követelményeket testesíti meg.

Olyannyira, hogy amikor először elhagyja a barlangot, haragjával kárt tesz másokban, amiért azok nem tanulmányozzák a Tórát. Az Örökkévaló azonban visszaküldi őt, hogy a Tóra szeretét megőrizve képes legyen az emberekhez is pozitívabban viszonyulni.

Ennek a folyamatnak talán a csúcsa az, amikor magukat a rómaiakat, akiket mélységesen megvetett és akik miatt menekülnie kellett, éppen Jákobbal említi egy napon. Azzal a Jákobbal, akinek magának is meggyűlt a baja ikertestvérével, Ézsauval, aki a rabbini-kus hagyomány szerint a Római Birodalom ősatya lett (ld. *Ávodá Zará 11a, Mózes 1., 25:23 alapján, ld. még Rási ugyanott*).

Ötféle fogalom-hármassal találkoztunk tehát ebben a témában: Jákob és rómaiak eredményei (amik majdnem megegyeznek), a római-

iak valós szándékai, a háromféle *chén* [szépség] és Jákob háromféle teljessége érkezésekor. Milyen rendszer rajzolódik ki mindezekből?

A legerősebb kapcsolatot ezek közül Jákob háromféle teljessége és a rómaiak valóságos szándékai között találjuk: a *testi épségnek* megfelel a *paráznaság* szándéka, a *vagyoni épségnek* megfelel az *adószedés* szándéka, a *Tóra-beli teljességnek* pedig az az *élvezet*, amit a fürdőzés jelent (akár a víz megtisztító ereje, akár a Tóra bölcsességének élvezete miatt).

A rómaiak valóságos szándékát maga Rabbi Simon kapcsolta össze az ő alkotásaikkal. Így nekünk más feladatunk nem marad, mint az, hogy ezeket megfeleltessük a háromféle *chénnek* [szépségnek]: a *külső szépség* a *fürdőknék* felel meg, az *ingyenes ajándék* a Jákob által bevezetett *penzérme*nek, a *letelepedés* pedig a *piactérnek*.

Ezeket az eredményeket a következő táblázatban foglalhatjuk össze:

Teljesség, épség	Hiányosság	Rómaiak	Jákob	Chén [sárm]
Testi	Paráznaság	Piacterek	Piactér	Letelepedés
Anyagi	Adószedés	Hidak	Penzérme	Ingyenes ajándék
Tórai / lelki	Élvezetek	Fürdők	Fürdő	Szépség, kegy

KÖZÖSSÉG

Mi újság a Bét Jehudában? Elektromos Chanuka és Imakör

Közelednek Chanuka napjai, amikor ott-hon az este beálltakor meggyújtjuk gyertyáinkat a családdal. A családi ünneplés után számos helyen – így a Bét Jehuda Zsinagógában is – közösségi ünneplést is szervezünk.

Hogy miben lesz különleges az idei év? Ezúttal Chanuka legutolsó estéjén találkozunk, amit a hagyományban az ilyenkor felolvasott tórai szakasz alapján *Zot Chanuka* néven is ismernek. Egyben ez lesz a polgári év első napja is: **január 1-jén, 17:30-kor** fo-

gunk találkozni. Ahogyan már megszokhatók, lesz *tanulás, ima, fánk*, és persze egy kis *zene*, melyet ezúttal a közösség tagjai maguk fognak szolgáltatni.

Mindezekén túl egy különlegességgel is készülünk: akinek kedve van hozzá, **nálunk elkészítheti saját *elektromos chanukiáját ezen az estén. És hogy miért éppen elektromos chanukia?***

Azért, mert Chanukakor a fényt és a csoda hirdetését ünnepeljük. Miközben a sötét, téli éjszakát bevilágítják egy másik kultúra fényei, egy olyan kultúráé, melynek legtöbb tagja nem is tudja azt, hogy honnan is ered az a szokás, hogy ilyenkor fénnel töltjük meg az éjszakát – minden valószínűség szerint tőlünk, zsidóktól –, addig legtöbbünk beéri egy-egy egyszerű, hagyományos chanukai gyertyatartóval.

Az ugyan tény, hogy a micvát ezzel teljesítjük és az áldást is erre mondjuk. Az ünnep szelleme azonban – szerény meglátásom szerint – megköveteli, hogy ha lehetséges, akkor helyes, ha túllépünk a szigorú minimumon, és a modern technikát is a csoda és

a Teremtő Gondviselésének hirdetése szolgálatába állítjuk.

Egy másik fontos újdonság közösségünkben a nemrégiben indult **Bét Jehuda Imakör**. Ennek célja, hogy segítséget nyújtson azoknak, akik szeretnék növelni az imában, valamint a zsinagógai életben való jártasságukat.

Az imakör működése egyszerű és rugalmas: a tagok maguk választhatják ki, hogy az adott héten melyik reggeli vagy délutáni-esti ima felel meg nekik. Ilyenkor közösen elmegyünk az egyik budapesti zsinagógába, és az ima előtt vagy után leülünk, és tanulunk körülbelül 10-30 percet.

A tanulás kezdetben egyéenként, személyre szabott módon történik, az aktuális tudásszintet felmérve és a tartalmat ahhoz igazítva. Később, az imakör és a tudásunk gyarapodásával több hasonló szinten lévő tanuló is jöhet egyszerre. A hosszútávú vízió az, hogy a jelentkezők ráéreznek az ima és a zsidó életmód ízére, és alulról kezdeményezve valóságos közösséget formálnak.

Az imakörbe jelentkezni lehetséges honlapunkon: <https://betjehuda.hu/imakor/>

Időpontok Budapesten:

Gyertyagyújtás **péntek este**: 14:59 és 15:34 között.

Szombat kimenetele: 16:46.

A *Smá Jiszráelt* olvassuk el legkésőbb szombat reggel 9:31-ig.

A zsinagógában **péntek este** 17:30-tól tanulunk, 18:00-tól imádkozunk.

Hétfő és csütörtök reggel 8:00-kor imádkozunk a *Rumbach utcai zsinagógában*.

Szerda reggel 7:30-kor imádkozunk a *Bét Jehuda zsinagógában*.

Szombat reggeli ima a Bét Jehuda zsinagógában legközelebb:

JÖVŐ HÉTEN! December 21-én, Vájésev szombatján 9:00-kor.

Sábát sálom! Gut sábesz!